

Številka:

Datum: 30.07.2024

KOMISIJA ZA PREUČITEV VOLILNIH ENOT V OBČINI SODRAŽICA

Zadeva: PREUREDITEV VOLILNIH ENOT

I. UVOD

Ministrstvo za javno upravo je Občino Sodražico 10.01.2024 obvestilo o neskladju z ustavo (načelo enakosti volilne pravice) pri ureditvi volilnih enot za lokalne volitve. Ministrstvo v obvestilu seznanja občino s pravnimi podlagami, zlasti z odločbami ustavnega sodišča, ki je v več primerih glede volitev v občinski svet ter tudi pri parlamentarnih volitvah spoznalo neskladje in posledično odredilo korekcijo.

Ministrstvo v obvestilu seznanja občino, da je pri zadnjih lokalnih volitvah leta 2022 izvedlo analizo spoštovanja splošne in enake volilne pravice, pri čemer je zaznalo, da tudi pri nas (konkretno v dveh volilnih enotah) prihaja do odstopanj, ki bi bile še sprejemljive. V nadaljevanju dopisa pojasnjuje razloge za obvestilo s stališčem, ki ga je postavilo ustavno sodišče v predmetnih odločbah in navaja okvirje še sprejemljivega odstopanja. Obvestilo zaključuje s pozivom za izvedbo ukrepov, ki bi odpravili ugotovljeno neskladje.

Župan, ki mu je bilo obvestilo tudi namenjeno, je občinskemu svetu predlagal preučitev situacije in na podlagi preučitve pripravo morebitnih ukrepov. Za preučitev je župan imenoval delovno telo – Komisijo za preučitev volilnih enot v občini Sodražica. Komisija se sestaja na delovnih sejah.

S strani ministrstva je bila občina v začetku poletja povprašana glede izvedenih oz. pripravljajočih ukrepov. V odzivu je bila ministrstvu sporočena načrtovana pot in dinamika procesa ter predlog za sestanek s pristojnimi službami ministrstva, kjer bi predhodno preverili zamišljene ukrepe oz. smer korekcije. S strani ministrstva je sledilo povabilo za sestanek konec poletja (termin v dogovoru).

II. ANALIZA

1. Veljavna ureditev

Občina Sodražica ima na podlagi veljavne področne zakonodaje določen večinski volilni sistem za volitve članov občinskega sveta. Občinski statut določa 9 članov občinskega sveta, ki se jih voli v različnih volilnih enotah po sistemu večinskega (relativnega) volilnega sistema. Občina ima sprejet Odlok o določitvi volilnih enot za volitve članov Občinskega sveta Občine Sodražica iz leta 2006, ki določa 7 volilnih enot. V 3. členu odloka so določene volilne enote in kraji oz. območja, ki jih predstavljajo. V istem členu je določeno tudi število svetnikov, ki se volil v posamezni volilni enoti.

Volilne enote po veljavnem odloku:

– Volilna enota 1: Globel, Podklanec, Kotel, Novi Pot, Brlog – del.

Voli se en član sveta.

– Volilna enota 2: Žimarice.

Voli se en član sveta.

– Volilna enota 3: Petrinci, Kračali, Kržeti, Janeži, Betonovo.

Voli se en član sveta.

– Volilna enota 4: Sodražica, Jelovec.

Volijo se trije člani sveta.

– Volilna enota 5: Vinice, Male Vinice, Lipovšica, Ravni Dol, Nova Štifta, Travná gora.

Voli se en član sveta.

– Volilna enota 6: Zapotok.

Voli se en član sveta.

– Volilna enota 7: Zamostec, Preska, Sinovica.

Voli se en član sveta.

2. Enakost volilne pravice – očitak neskladja

Ministrstvo je v obvestilu takole opredelilo tematiko – problematiko neskladja z ustavno zagotovljeno in varovano enakostjo volilne pravice v primeru naše lokalne ureditve:

Ustava Republike Slovenije (v nadaljevanju: Ustava)² v 43. členu ureja načelo enake in splošne volilne pravice. Enakost volilne pravice pomeni enako vrednost glasu vsakega volivca, zaradi česar se pri oblikovanju volilnih enot upošteva načelo, da se en član predstavniškega telesa voli na približno enako število prebivalcev oziroma volilnih upravičencev. ZLV v 20. členu določa, da se volilne enote oblikujejo tako, da se en član občinskega sveta voli na približno enako število prebivalcev. Občinski svet sprejme odlok s katerim določi volilne enote za volitve članov v predstavniških in individualno voljenih organih lokalnih skupnosti, odlok pa mora biti skladen tako s tretjim odstavkom 153. člena Ustave kot tudi z določbami ZLV.

Kodeks dobre prakse v volilnih zadevah¹ določa, da je največji odmik od matematične enakosti odvisen od individualne situacije, vendar lahko ta le redko preseže 10% in nikoli 15%, razen v izjemnih primerih.² Ustavno sodišče je že presojalo skladnost odlokov o določitvi volilnih enot za volitve članov v predstavniških organih lokalne skupnosti, pri čemer je v zadevi U-I-319/98 ugotovilo neustavnost odloka, ki je določal odstopanje 33,3% navzgor in 26% navzdol od matematične enakosti v občini, v odločbi U-I-326/02 pa je Ustavno sodišče ugotovilo neustavnost odloka pri razmerju 1,55 : 1 med velikostjo najmanjše

¹ CDL-STD(2003)034

² Kodeks dobre prakse v volilnih zadevah, točka 15.

in največje volilne enote oz. odmik od matematične enakosti 28,66 % navzgor in 16,89 % navzdol od matematične enakosti volilnih enot.

Na podlagi vašega odloka o določitvi volilnih enot v občini je Občina Sodražica za potrebe volitev članov občinskega sveta razdeljena v 7 volilnih enot, pri čemer se v četrti volilni enoti voli 3 člane občinskega sveta, v vseh ostalih pa enega člana občinskega sveta. Iz podatkov, pridobljenih s spletne strani Ministrstva za notranje zadeve je razvidno, da je število volilnih upravičencev v prvi volilni enoti 192, v drugi volilni enoti je število volilnih upravičencev 220, v tretji volilni enoti je 118 volilnih upravičencev, v četrti volilni enoti je 699 volilnih upravičencev, v peti volilni enoti je 203 volilnih upravičencev, v šesti volilni enoti je 149 volilnih upravičencev, v sedmi pa 206 volilnih upravičencev. Na podlagi omenjenih podatkov znaša idealno število volivcev na posameznega svetnika 199, kar pomeni, da je delež odstopanja od matematične enakosti v četrti volilni enoti 17% navzgor, v tretji volilni enoti pa 40 % navzdol. Iz navedenih podatkov je razvidno, da predstavljajo odstopanja od matematične enakosti volilnih enot v občini odmik za več kot 10%, kar pomeni, da lahko predstavlja takšna ureditev kršitev načela enakosti volilne pravice, zato vam predlagamo, da ugotovljene nepravilnosti v roku šestih mesecev odpravite in nas o načinu odprave nepravilnosti tudi obvestite.

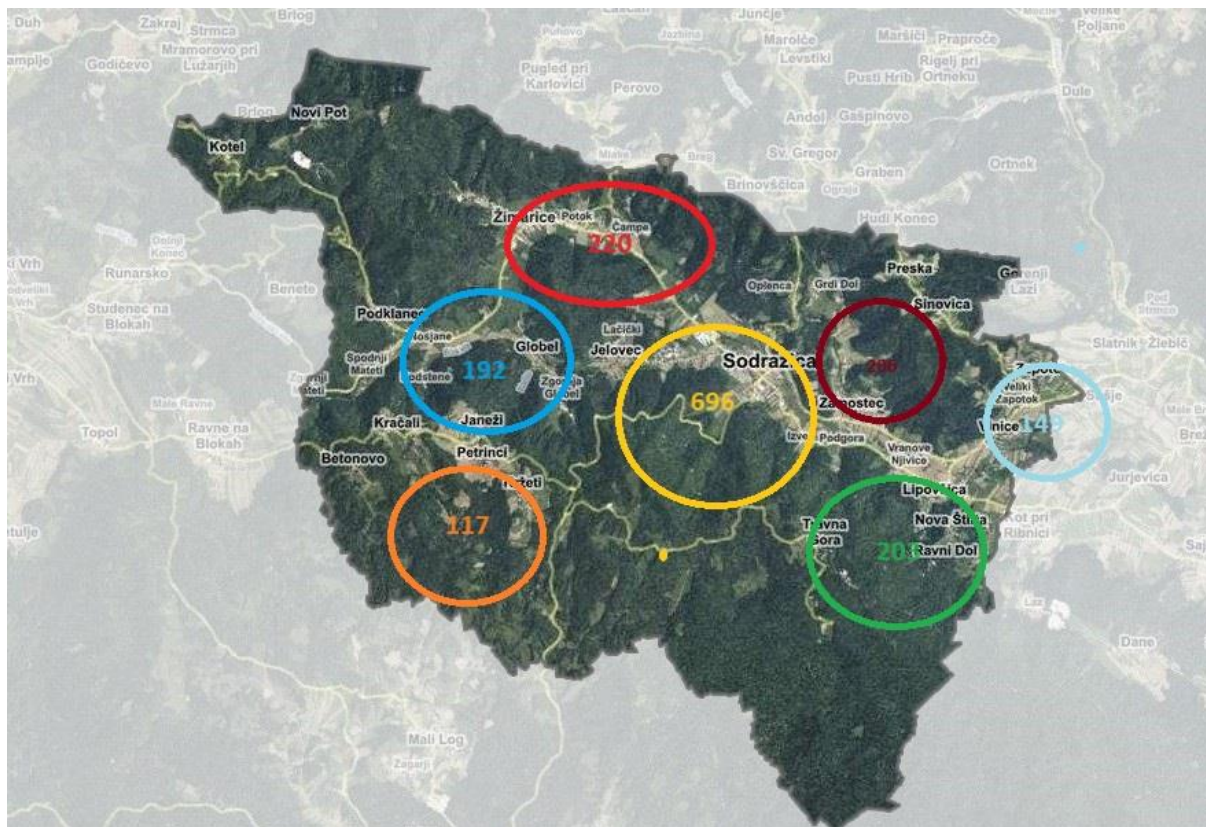
3. Obstoječe stanje

Na podlagi podatkov zadnjih izvedenih lokalnih volitev, to je bilo jeseni 2022, izhaja, da je na območju Občine Sodražica opredeljenih 1779 volilnih upravičencev za volitve v občinski svet. Glede na veljavno ureditve volilnih enot je bilo v posamezni enoti pri zadnjih volitvah opredeljeno naslednje število volilcev:

Volilne enote po veljavnem odloku:

- Volilna enota 1: Globel, Podklanec, Kotel, Novi Pot, Brlog – del.
Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **192** volilcev.
- Volilna enota 2: Žimarice.
Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **218** volilcev.
- Volilna enota 3: Petrinci, Kračali, Kržeti, Janeži, Betonovo.
Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **117** volilcev.
- Volilna enota 4: Sodražica, Jelovec.
Voli se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **696** volilcev.
- Volilna enota 5: Vinice, Male Vinice, Lipovšica, Ravni Dol, Nova Štifta, Travná gora.
Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **203** volilci.
- Volilna enota 6: Zapotok.
Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **149** volilcev.
- Volilna enota 7: Zamostec, Preska, Sinovica.
Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih **204** volilcev.

Izračun povprečnega števila volilcev na enega člana občinskega sveta, ki je $1779/9 = 197,66$, ob upoštevanju $\pm 10\%$ odstopanja (od 177 do 218 volilcev), izkazuje, da načelu enakosti volilne pravice v naši ureditvi volilnih enot za volitve v občinski svet zadoščajo 4 volilne enote. V treh primerih pa je neskladje izrazitejše, zaradi česar je potrebna ustrezna korekcija.

Porazdelitev VE po veljavni ureditvi s številom volilcev po posameznih VE.

Obstoječa oz. veljavna ureditev ki izhaja iz trenutno veljavnega odloka, je določena na podlagi demografskega stanja ob prelomu tisočletja, torej izpred 25 let, in zasleduje zlasti enakomerno zastopanost naravno oblikovanih lokalnih »mikro« skupnosti in njim izražene pripadnosti prebivalcem (občanom, volilcem). Te »mikro« skupnosti sestavljajo povečini eno večje naselje z zaselki ali več naselij, ki skupaj tvorijo enotno večnaseljsko krajevno enoto (npr. Gora). Izjemoma gre za več naselij skupaj. Skozi obdobje dveh desetletij in pol se je nekoliko spremenila demografska slika poseljenosti občine, kar je vplivalo na število prebivalcev in hkrati bolj kot ne tudi volilcev. Če gre v primeru Sodražice za povečanje števila volilcev, se je pa drugje (Gora, počasi tudi Zapotok) to število zmanjšalo v primerjavi s preteklostjo.

Zanimiv je tudi oris dosedanjih volilnih rezultatov glede na kraj izvora kandidata oz. od kod znotraj posamezne volilne enote prihaja izvoljeni kandidat. V primeru prve VE je to zagotovo naselje Globel. To je kraj z največ prebivalci znotraj enote, a mu takoj sledi Podklanec. Z manjšimi naselji v enoti, kot so Brlóg, Kotel in Novi Pot, se težišče volilne moči glede na število volilcev malenkostno sicer prenaša na Podklanec, a ker gre za razpršeno naselitev, očitno kandidati iz Globeli uspejo bolj strniti svoje sovaščane. V primeru druge VE, ki obsega zgolj Žimarice, izvoljeni kandidati prihajajo iz različnih delov vasi. V primeru tretje VE so izvoljeni kandidati izključno iz prvega in najbolj naseljenega dela Gore, to je bodisi iz Petrincev bodisi Krzetov. V Sodražici prihajajo izvoljeni kandidati iz osrednjega dela kraja, izjema je ulica Zavoda. V peti VE je sicer težišče na Vinicah, a je bil izvoljeni kandidat tudi iz obrobne zaselka. Pri Zapotoku, kjer gre za VE, ki pokriva en kraj, prihajajo izvoljeni kandidati iz različnih delov vasi, podobno kot v Žimaricah. V primeru sedme enote pa so izvoljeni kandidati iz osrednjega dela (vasi), je pa bil izvoljen za svetnika tudi vaščan iz obrobja.

Prikaz krajevnega izvora oz. domicila posameznega kandidata ne more predstavljati kakršenkoli kriterij za postavitvev oz. oblikovanje volilnih enot, lahko pa služi za orientacijo, kje delujejo določene

povezovalne sile, ki imajo bolj ali manj močan vpliv na odločitev volilcev. Iz navedenega lahko sklepamo, da imajo večji kraji znotraj določenih volilnih enot prednost, ni pa to nujno.

Naselje	Število prebivalcev	Število volilnih upravičencev
Betonovo	6	6
Brlog – del	2	2
Globel	122	95
Janeži	14	10
Jelovec	50	39
Kotel	5	5
Kračali	35	31
Kržeti	48	42
Lipovšica	57	43
Male Vinice	19	15
Nova Štifta	9	7
Novi Pot	11	6
Petrinci	38	28
Podklanec	108	91
Preska	8	7
Ravni Dol	43	27
Sinovica	16	14
Sodražica	845	659
Travna Gora	23	23
Vinice	104	90
Zamostec	255	190
Zapotok	167	149
Žimarice	298	223

Tabela naselij s številom prebivalcev in volilcev. Podatki veljajo na dan 31.07.2024.

4. Demografija

Osnovni demografski podatki

Po podatkih Statističnega urada Slovenije je v začetku leta 2024 v občini Sodražica stalno prebivalo 2308 prebivalcev. Gostota prebivalstva znaša 46,8 prebivalcev na km². Gre za redkeje poseljeno občino, vendar s stabilno demografsko sliko, saj se število prebivalcev v zadnjih letih rahlo narašča. Leta 2014 je bilo živelo v občini Sodražica 2181 prebivalcev (gostota poselitve je bila 44,1).

Prebivalstvo po: OBČINA/NASELJE, LETO , MERITVE

	2024				
	Prebivalstvo - SKUPAJ	Prebivalstvo - Moški	Prebivalstvo - Ženske	0-14 let	65 + let
179 SODRAŽICA	2.308	1.186	1.122	427	487

Vir: Statistični urad Slovenije

V večini naselij je bilo konec 19. stoletja³ več prebivalcev kot v obdobju med obema vojnama.⁴ Obratno velja za manjša naselja (Brlog, Kotel, Betonovo, Janeži, Nova Štifta, Jelovec), med katerimi kot večje naselje izstopa Zapotok. V zadnjih letih se število prebivalcev skorajda v vseh naseljih povečuje.

Nekaj manj kot petina prebivalcev (18,5 %) je mlajšega od 15 let in nekoliko višji delež starejšega prebivalstva (21,1 %). Največji delež starejšega prebivalstva imajo naselja na Gori (npr. Kržeti 31,1 %, Kračali 30,0 %), najmanjši pa Zamostec (16,7 %). Indeks staranja v zadnjih letih rahlo upada in se približuje ustaljeni vrednosti, vendar je bil po letu 2000 stalno povišan (leta 2014 je znašal 119,6; leta 2024 je znašal 114,1).

Osnovne značilnosti poselitve

Občina Sodražica ima 23 naselij: Betonovo, Brlog – del, Global, Janeži, Jelovec, Kotel, Kračali, Kržeti, Lipovšica, Male Vinice, Nova Štifta, Novi Pot, Petrinči, Podklanec, Preska, Ravni Dol, Sinovica, Sodražica, Travna Gora, Vinice, Zamostec, Zapotok, Žimarice.

Občina Sodražica leži na jugu Slovenije sredi dinarsko kraških pokrajin. Osrednje poselitveno in gospodarsko jedro je Sodraška dolina, ki je nekakšen severozahodni podaljšek Ribniške polja. Skozi Sodraško dolino teče vodotok Bistrica, ki na zahodni strani izvira pod Bloško planoto, kjer so najbolj strmi predeli občine. Del Bistriških pritokov priteka iz južnih strani izpod višjih območij dinarsko kraškega hribovja Velika gora, del pa iz severni strani izpod obronki Slemen, ki so vzhodni del razgibane t.i. Velikolaščanske pokrajine.

Občina Sodražica je neenakomerno poseljena, saj so dolinski predeli gosteje poseljeni. Nastanek naselij je bil močno vezan na značilnosti naravnega okolja. Oskrba z vodo je bil pogosto odločilni lokacijski dejavnik za stalno poselitev. Prostorski razvoj naselij na slovenskem podeželju je bil v preteklosti stihijski in ekstenziven, kar se izraža pri razpršeni poselitvi zunaj strnjenih naselij in nizkih gostotah poselitve. Od družbenih dejavnikov je potrebno omeniti pomen prometnih povezav. Sodraška dolina je bila v preteklosti pomemben del povezav med južnimi predeli in notranjostjo sedanje države. Z zvišanjem življenjske ravni in upravno reorganizacijo je podeželje doživelo precejšnjo preobrazbo. Sklenjena naselja so sicer značilna tako za nekatere dolinske kot višje ležeče predele.

Opredelitev treh enot poselitve

1. NASELJI SODRAŽICA IN JELOVEC
2. NASELJA ZAHODNEGA DELA SODRAŠKE DOLINE IN NJENEGA OBROBJA
3. NASELJA VZHODNEGA DELA SODRAŠKE DOLINE IN NJENEGA OBROBJA

Lokalno središče naselje Sodražica se nahaja v najširšem predelu Sodraške doline. Naselje Jelovec se na vzhodnem robu stika z naseljem Sodražica. V zahodno smer Sodraške doline (zgornji tok Bistrice) se razprostirajo tri večja naselja Žimarice, Podklanec in Global, v vzhodno smer tri večja naselja Zamostec,

³ Analiza podatkov za leti 1890 in 1900 po podatkih *Krajevnege leksikona Slovenije, 1995*.

⁴ Analiza podatkov za leto 1931 po podatkih *Krajevnege leksikona Slovenije, 1995*.

Vinice in Zapotok ter še tri manjša Lipovšica, Male Vinice in Ravni Dol. Ostalih dvanajst manjših naselij je razporejenih na obronkih višjega reliefnega obroča (Velika Gora, Gora, rob Bloške planote, rob Slemen), ki so danes oskrbno vezane na lokalno središče, ve preteklosti pa so bile gospodarsko poleg lokalnega središča vezane bodisi na zahodni bodisi na vzhodni del doline.

Naselji Sodražica in Jelovec

Kljub pridobljenih pravicam v preteklosti naselje Sodražica nikoli ni postala trško naselje, je pa njegovo središče zaokroženo zasnovano in predstavlja pomembno lokalno središče. Poselitev tega naselja je bila v preteklosti močno vezana na območje vodotoka Bistrica in na območje pomembnih prometnic. V zadnjem stoletju se število prebivalstva stano giblje nad 600, v zadnjem dvajsetih letih pa nad 800 prebivalci. V začetku leta 2024 je bilo v naselju Sodražica 881 prebivalcev. V 80. letih 20. stoletja se je v strokovnih urbanističnih in geografskih krogih naselje opredelilo kot tipično mestno naselje pomembnega lokalnega središča. V takratnem obdobju se je v naselju opredelilo 13 ulic. Danes se naselje po kriterijih Statističnega urada umešča med v drugo od šestih stopenj centralnih naselij. Znotraj naselja je več pomembni stavb javnega značaja kot so osnovna šola, zdravstvena postaja, lekarna, pošta, sedež Občine, enota knjižnice in nekatere druge pomembne javne storitve npr. bencinski servis.

Jelovec in Sodražica sta poselitveno in katastrsko povezani naselji. Jelovec je dokaj strjeno naselje v manjši kotanji, ki pa je prometno dobro povezano tako s Sodražico (skozi predel Hosta in Na pesek) kot na drugo stran z naseljem Globel (skozi manjši prelaz Sedlo).

Naselja zahodnega dela sodraške doline in njenega obrobja

V zahodnem kraku sodraške doline se nahajajo naselja Podklanec, Globel in Žimarice. Na obrobju bloške planote pa naselja: Novi Pot, Kotel in Brlog – del. Dolinska naselja spadajo med večja naselja v občini, ki se raztezajo ob vodotoku Bistrica in njenih večjih pritokih ter bližnjih prometnih povezavah.

Žimarice so deloma strjeno, deloma razloženo naselje na območju razširjenega dela zahodnega kraka sodraške doline. Naselje je sicer razpotegnjeno ob regionalni cesti, vendar deloma razdrobljeno na sedem zaselkov, med katerimi zaselek Mlake izstopajo v smeri višje ležečega območja Slemen.

Globel je podolgovata in pretežno gručasta vas, ki je ujeta v večji krak zahodne doline, skozi katero teče potok Globelščica. Naselje je sicer reliefno ujeto v kotanji, vendar prometno v dveh različnih kratkih povezano tako z bližnjimi Žimaricami kot s Sodražico (pri naselju Jelovec).

Naselje Podklanec je ujeto pod kraški rob Bloške planote in se z osmimi zaselki razprostira v različne smeri dolinastega reliefa. K tej vasi so v preteklosti gravitirali manjša naselja bloškega roba (Kotel, Novi Pot).

Območje petih naselij Betonovo, Janeži, Kračali, Kržeti in Petrinci je v širšem lokalnem okolju poznano kot območje Gore – obče poimenovanje petih naselij, ki naravno geografsko obsega prehodno območje med Veliko goro in Bloško planoto. Prebivalci teh petih naselij se opredeljujejo s krajevnim poimenovanjem Gornik in ne po etimoloških opredelitvah krajevnih imen (npr. Kržetčan kot prebivalec

naselja Kržeti). Na območju Gore je bila po drugi svetovni vojni za kratek čas ustanovljena samostojna občina. To območje je prometno precej odmaknjeno od lokalnega središča Sodražica, vendar povezano preko regionalne povezave Sodražica – Loški Potok. Druga prometna navezava poteka v zahodni smeri na območje občine Bloke. Začetki poselitve Gore so predvidoma vezani na naselja zahodnega loka Sodraške doline, kar izkazuje etimologija krajevnih. Skozi zgodovino so bila ta naselja z Goro tudi sorodstveno in gospodarsko povezana (npr. mlinarska dejavnost).

Naselja vzhodnega dela sodraške doline in njenega obrobja

Večja naselja vzhodno od lokalnega središča Sodražica se v dolinskem predelu odpirajo v smeri Ribniške doline. To so naselja: Zamostec, Vinice, Zapotok, Lipovšica, Male Vinice in Ravni Dol. Manjša naselja (Nova Štifta, Sinovica in Preska) se nahajajo na nad dolinskim predelom.

Zapotok se deli na dve večji območji poselitve Mali in Veliki Zapotok, ki se razprostira na rahlo se vzpenjajočim reliefom vzhodnega roba občine. Poleg lokalnega središča Sodražica je to naselje edino, ki je v obdobju po drugi svetovni vojni doživelo večji demografski in prostorski razvoj. K naselju gravirata še naselji na robu Slemen: Sinovica in Preska.

Vinice se razpredajo med regionalno cesto Sodražica – Žlebič in manjšo vzpetino Sela. Naselje nima vaškega središča, vendar je precej strjeno in spada med večja naselja v občini Sodražica. Preko vodotoka Bistrica je odmaknjen le nekdanji zaselek Male Vinice, ki pa je z odlokom l. 1998 postal samostojno naselje.

Zamostec je s sedmimi različnimi zaselki razpotegnjeno naselje s strjenim osrednjem delom. Vaško središče se razprostira od nekdanjega starega napajališča za živino do gasilnega doma v bližini Bistrice.

H katastrski občini Zamostec gravitirajo še naselja Lipovšica, Nova Štifta in večji del območja Travnne gore. Nekoliko odmaknjeno, vendar k naselju Zamostec katastrsko zaokroženo je območje večjega predela Travnne gore. To je geografsko zahodni del dinarskokraškega hribovja Velike gore. Naselje Travnna Gora je edino naselje v občini Sodražica, ki nima agrarnega razvoja. Razvoj naselja je vezan na zasebne turistične kapacitete t.i. vikend naselje. Sprva se je razvijalo kot zaselek v dolinskem predelu oddaljenega naselja Ravni Dol, od leta 1998 pa se naselje Travnna Gora opredeljuje kot samostojna enota.

5. Pravna podlaga

Volitve so eden temeljnih in najpomembnejših dejanj v demokratični družbi. Pravzaprav jo konstituira, saj brez ustrezne ureditve izbora nosilcev javnih funkcij ni mogoče graditi demokratične družbe, njenega tekočega življenja in razvoja. Volitve predstavljajo najpomembnejše dejanje volilcev, se pravi državljanov ali občanov. Ta možnost temelji na posebni pravici, to je volilni pravici. Slednja gre vsakemu upravičencu osebno, a jo je mogoče uresničevati le kolektivno. Ureditev volitev v vse državne in lokalne organe ter volilno pravico načelno določa in varuje ustava. Prav ustava v svojem 43. členu določa enakost volilne pravice.

Področje določitve volilnih enot za volitve v občinski svet sodi v širšem smislu v področju ureditve lokalnih volitev. Tu imamo v Sloveniji poseben zakon. Zakon o lokalnih volitvah določa kako se izvoli predstavnik v najvišji občinski organ, to je občinski svet. Zakon o lokalnih volitvah določa, da se člani v občinski svet z manj kot 12 članov (7 – 11) volijo po večinskem sistemu. To pomeni, da se glasuje o posameznih kandidatih. V uporabi je večinski sistem relativne večine. To ne pomeni, da mora kandidat osvojiti večino vseh glasov v volilni enoti, ampak zadostuje že en glas več od drugega najboljšega kandidata, ki se je po številu dobljenih glasov volivcev uvrstil za njim. Volivec lahko glasuje največ za toliko kandidatov, kolikor članov občinskega sveta volijo v volilni enoti.

Podrobnejša določitev ureditve volilnih enot za volitve v občinski svet pa ureja v vsaki občini poseben odlok v navezavi s statutom, kjer je določeno število članov občinskega sveta.

Pravni viri:

- Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a),
- Zakon o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 83/12, 68/17 in 93/20 – odl. US),
- Statut Občine Sodražica (Uradno prečiščeno besedilo, Uradni RS, št. 22/24),
- Odlok o določitvi volilnih enot za volitve v občinski svet Občine Sodražica (Uradni list RS, 58/06),
- Odločbe Ustavnega sodišča (U-I-319/98, zadnje U-I-393/22 in U-I-402/22).

6. Sklep

Občina Sodražica ima z veljavnimi ustanovnimi predpisi določeno 9 članov občinskega sveta, ki se jih po večinskem sistemu voli v 7 volilnih enotah. V 6 enotah se voli po enega, v eni pa po tri svetnike. Iz navedenega izhaja, da zaradi demografskih sprememb pri ureditvi volilnih enot za volitve v občinski svet kot ga določa veljavni predpisi Občine Sodražica prihaja pri posameznih enotah do neskladja glede enakosti volilne pravice. Slednja je določena in varovana z Ustavo RS, ki opredeljuje volilno pravico kot enako in splošno. Enakost volilne pravice se izkazuje s tem, da enega funkcionarja, v konkretnem primeru svetnika, voli vsaj približno enako število volilcev. MJU je z obvestilom seznanilo našo občino, da je v dveh primerih (Gora in Sodražica) prišlo do tolikšnega odstopanja še sprejemljivega okvirja števila volilcev, zato MJU napotuje k korekciji veljavne ureditve. Občina je v skladu s pozivom pričela s predhodnimi postopki preučitve obstoječega stanja in priprave morebitnih ukrepov (korekcije) ureditve.

III. PREDLOG REŠITVE

1. Uvod

Na podlagi preučitve oz. analize obstoječega stanja, ki je rezultat trenutnega demografskega stanja in veljavne ureditve določitve volilnih enot v Občini Sodražica za volitve v občinski svet je ugotovljeno, da veljavna ureditev temelji na stanju izpred 25 let in zasleduje načelo enakomerne porazdelitve mandatov članov občinskega sveta po lokalnih »mikro« skupnostih (zastopanost vseh območij občine), ki so bolj ali manj pokrite oz. opredeljene z območji 7 volilnih enot. Takšno stanje pa ne ustreza (več) zagotavljanju enakosti volilne pravice, to je enakemu številu volilcev na člana občinskega sveta. V vsaj dveh primerih (Gora in Sodražica) je že prišlo do tolikšnega odstopanja, da je s strani MJU zaznano neskladje z ustavo RS, ki določa in varuje enakost volilne pravice. MJU napotuje občino k ukrepanju.

Župan je z namenom odziva na obvestilo MJU in očitek neskladja imenoval komisijo za preučitev volilnih enot v občini Sodražica. Komisija se sestaja na delovnih sejah. Do sedaj se je sestala na eni seji in sprejela naslednje sklepe, ki predstavljajo tudi izhodišče za pripravo predlogov rešitve. Komisija je ugotovila, da je MJU seznanil občino z neskladjem in naložila občinski upravi pripravo predlogov rešitve. Komisija predlaga pripravo rešitve, ki bi obstoječe stanje korigirala zgolj toliko kolikor je to nujno potrebno. Obenem pa je komisija naložila občinski upravi tudi preučitev še drugih rešitev, tudi z nekoliko večjim posegom v veljavno ureditev.

Na podlagi usmeritve komisije in preučitve obstoječega stanja predlagamo nekaj rešitev, ki so bolj ali manj ustrezne.

2. Izhodišča

Osnovno izhodišče je zakonodajni okvir, podprt z mnenji ustavnega sodišča, ki določa, da morajo biti volilne enote postavljene tako, da število volilcev ne presega več kot 10 % navzgor ali navzdol od povprečnega števila volilcev za eno mesto, na katero se voli posameznega kandidata.

Nadaljnja izhodišča, ki so narekovala pripravo možnih rešitev, so:

- ureditev, ki upošteva dosedanje število članov občinskega sveta z možnostjo povečanja za največ enega člana, to je 10 članov občinskega sveta namesto 9;
- ureditev najmanj treh volilnih enot (lahko pa več), da se ohranja zastopanost vsaj vseh večjih delov (območij: spodnjega, osrednjega in zgornjega dela) občine kot izhaja iz demografskih opredelitev;
- ureditev, ki upošteva celovitost naselij, iz česar izhaja, da se VE določajo zgolj med naselji in da se jih ne (raz)deli;
- ureditev, ki upošteva obstoječo mrežo volišč (kolikor se da) zaradi ohranitve obstoječe organizacije volitev;
- ureditev, ki določa VE na podlagi siceršnje medsebojne povezanosti (gravitacija) naselij oz. območij v geografskem in socialnem oziru (demografija);
- ureditev, ki omogoča, da se v posamezni VE voli ne le enega, ampak lahko več članov občinskega sveta na podlagi večinskega sistema.

Na podlagi predstavljenih zakonskih okvirjev, predstavljene analize obstoječega stanja in določenih izhodišč predlagamo v obravnavo rešitve, ki bodo predstavljane v nadaljevanju. Predlagane rešitve so tipične znotraj postavljenih kriterij, tako, da omogočajo tudi variacije izvedbe. Končna odločitev lahko predstavlja ne le variacije, temveč tudi kombinacijo ob zavedanju spremenljivosti ostalih pogojev, ki jih je potrebno upoštevati.

3. Predlagane rešitve

Rešitve, ki jih predlagamo, so štiri (Rešitev A, A1, B in B1). Kot že navedeno predstavljajo dve idejni rešitvi, ki variirata glede na število članov občinskega sveta, to je ali 9 ali 10. Rešitvi A in A1 temeljita na obstoječi ureditvi, ki jo zgolj korigirata s prilagoditvijo območij posameznih VE, kjer je to potrebno. Rešitvi B in B1 pa predstavljata spremembo oz. zmanjšanje VE s sedem na tri. Predlagane tri VE pokrivata širša območja tako, da prekrivajo sedanja območja VE na zgornji oz. zahodni, spodnji oz. vzhodni ter osrednji del oz. center. Predlog rešitev vsebuje osnovno usmeritev, ki jo zasleduje, izhodiščne podatke, na katerih temelji rešitev, sam predlog oblikovanja VE ter oceno (komentar) primernosti skozi vidik skladnosti rešitve s spoštovanjem načela enakosti volilne pravice (visoka, ustrezna, še zadostna, neustrezna), razmerje do obstoječe ureditve in zastopanosti vseh delov občine ter še druge relevantne vidike (posledice pri organizaciji itd).

Predlagane rešitve:

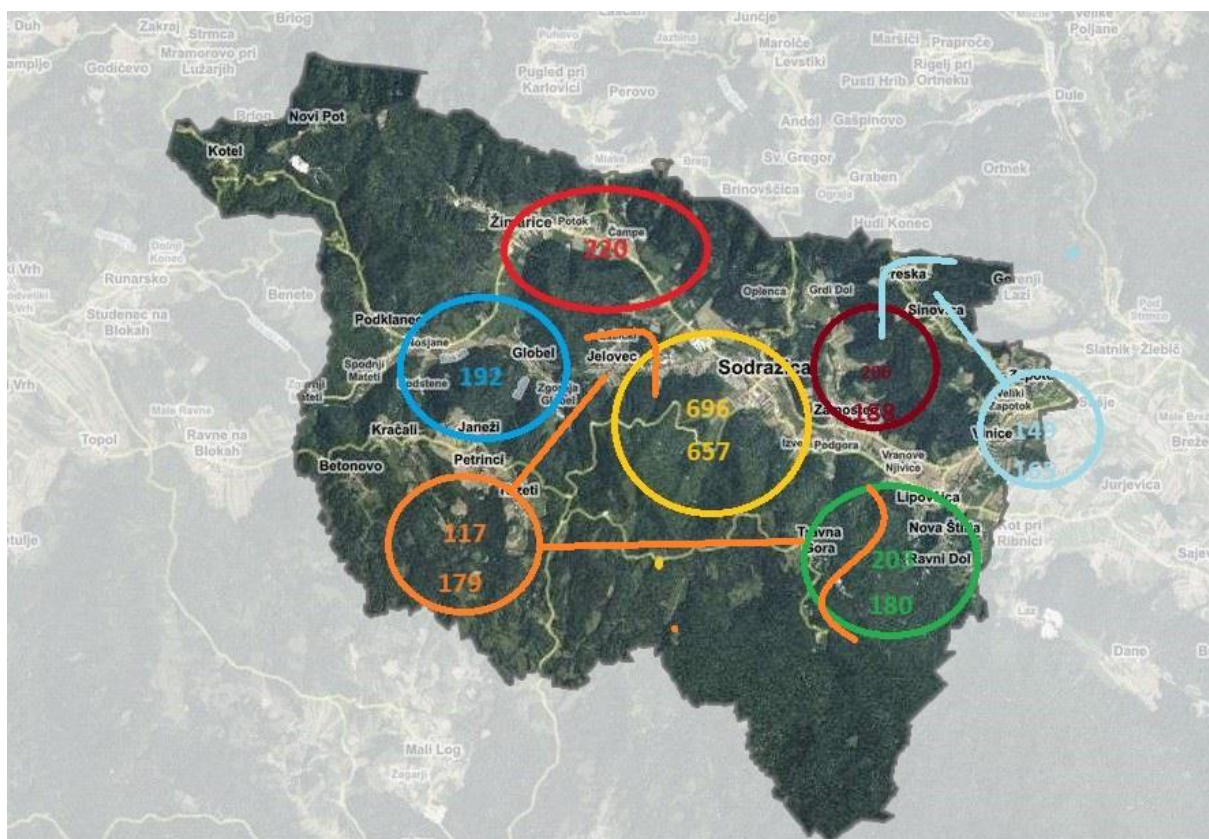
Rešitev A

Usmeritev	Rešitev predstavlja prilagoditev veljavne ureditve z zahtevo uskladitve glede na načelo enakosti ob upoštevanju minimalnih sprememb obstoječe določitve VE.
Izhodiščni podatki	Število VE: 7 Število volilcev: 1779 ⁵ Povprečno število volilcev: 198 Število mest, na katere se voli funkcionarja: 9
Določitev posameznih VE	– Volilna enota 1: Globel, Podklanec, Kotel, Novi Pot, Brlog – del. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 192 volilcev; skladnost: $\pm 3\%$ (visoka). – Volilna enota 2: Žimarice. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 218 volilcev; skladnost: $\pm 10\%$ (še zadostna). – Volilna enota 3: Petrinci, Kračali, Kržeti, Janeži, Betonovo, Travna gora, Jelovec . Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 117 volilcev + 62 ⁶ volilcev iz Travnne gore (23) in Jelovca (39): skupaj 179 ; skladnost: $\pm 10\%$ (še zadostna). – Volilna enota 4: Sodražica. Volijo se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 657 volilcev (na enega svetnika 219); skladnost: $\pm 10\%$ (še zadostna).

⁵ Podatek se nanaša na zadnje lokalne volitve jeseni 2022.

⁶ Podatki so povzeti iz volilnega imenika z leta 2022.

	<p>– Volilna enota 5: Vinice, Male Vinice, Lipovšica, Ravni Dol, Nova Štifta. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 180 volilcev; skladnost: $\pm 10\%$ (še zadostna).</p> <p>– Volilna enota 6: Zapotok, Preska, Sinovica. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 165 volilcev; skladnost: $\pm 20\%$ (neustrezna).</p> <p>– Volilna enota 7: Zamostec. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 188 volilcev; skladnost: $\pm 5\%$ (ustrezna).</p>
Ocena primernosti:	<p>Skladnost (načelo enakosti vol. p.): ~ Zastopanost območij: +</p> <p>Zaradi mejne skladnosti v večini VE in celo eni neskladnosti je navedena rešitev zgolj pogojno primerna. V veliki meri ohranja obstoječe stanje razpršene zastopanosti, pozitivno diskriminira demografsko degradirana območja, v pogojno še dopustni meri.</p>

Prikaz predlaganih sprememb obstoječe določitve VE.

Rešitev A 1

Usmeritev	Rešitev predstavlja prilagoditev prve predstavljene rešitve s povečanjem števila članov sveta z 9 na 10.
Izhodiščni podatki	Število VE: 7 Število volilcev: 1779 ⁷ Povprečno število volilcev: 178 Število mest, na katere se voli funkcionarja: 10
Določitev posameznih VE:	<p>– Volilna enota 1: Globel, Podklanec, Kotel, Novi Pot, Brlog – del. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 192 volilcev; skladnost: $\pm 7\%$ (ustrezna).</p> <p>– Volilna enota 2: Žimarice. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 218 volilcev; skladnost: $\pm 22\%$ (neustrezna).</p> <p>– Volilna enota 3: Petrinci, Kračali, Kržeti, Janeži, Betonovo, Travnna gora, Jelovec. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 117 volilcev + 62⁸ volilcev iz Travnne gore (23) in Jelovca (39): 179; skladnost: $\pm 9\%$ (še zadostna).</p> <p>– Volilna enota 4: Sodražica. Volijo se štirje člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 657 volilcev; skladnost: $\pm 23\%$ (neustrezna).</p> <p>– Volilna enota 5: Vinice, Male Vinice, Lipovšica, Ravni Dol, Nova Štifta. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 180 volilcev; skladnost: $\pm 1\%$ (visoka).</p> <p>– Volilna enota 6: Zapotok, Preska, Sinovica. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 165 volilcev; skladnost: $\pm 7\%$ (ustrezna).</p> <p>– Volilna enota 7: Zamostec. Voli se en član sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 188 volilcev; skladnost: $\pm 5\%$ (ustrezna).</p>
Ocena primernosti:	Skladnost (načelo enakosti vol. p.): / Zastopanost območij: + Zaradi mejne skladnosti v večini VE in kar dveh neskladnosti je navedena rešitev zgolj pogojno primerna. V veliki meri ohranja obstoječe stanje razpršene zastopanosti, pozitivno diskriminira demografsko degradirana območja, a s tveganjem, da je zaradi neustreznosti v dveh VE celotna rešitev neprimerna.

⁷ Podatek se nanaša na zadnje lokalne volitve jeseni 2022.

⁸ Podatki so povzeti iz volilnega imenika z leta 2022.

Rešitev B

Usmeritev	Druga rešitev predstavlja večji poseg v obstoječo ureditev, saj število VE zmanjšuje na tri. Novo določene VE pa umešča na podlagi sedanjih območij z združevanjem glede na geografsko povezana tri območja: naselja ob zgornjem toku Bistrice z Goro, Kotlom, Novim Potom in Brlogom, naselja ob spodnjem toku Bistrice s Travno goro, Presko in Sinovico in Sodražico z Jelovcem. V posameznih VE se voli po tri člane občinskega sveta.
Izhodiščni podatki	Število VE: 3 Število volilcev: 1779 ⁹ Povprečno število volilcev: 198 Število mest, na katere se voli funkcionarja: 9
Določitev posameznih VE:	– Volilna enota: Sodražica - vzhod : Zamostec, Preska, Sinovica, Vinice, male Vinice, Lipovšica, Ravni Dol, Nova štifta, Zapotok. Volijo se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 556 volilcev; skladnost: $\pm 7\%$ (ustrezna). – Volilna enota: Sodražica – center : Sodražica. Volijo se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 657 volilcev; skladnost: $\pm 10\%$ (še zadostna). – Volilna enota: Sodražica – zahod : Petrinci, Kračali, Kržeti, Janeži, Betonovo, Jelovec, Globel, Podklanec, Kotel, Novi Pot, Brlog – del, Žimarice. Volijo se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 566 volilcev; skladnost: $\pm 5\%$ (ustrezna).
Ocena primernosti:	Skladnost (načelo enakosti vol. p.): \pm Zastopanost območij: \pm Rešitev je primerna, saj je skladnost z zakonodajo v vseh VE ustrezna oz. še znotraj določenih okvirjev. Rešitev predstavlja določena tveganja glede zastopanosti vseh delov občine, vendar še v primerni meri omogoča zastopanost širših območij, znotraj posameznih VE pa tudi razpršitev izvoljenih kandidatov. Z večjim številom kandidatov, ki se volijo v posamezni VE je mogoča razpršitev izbranih kandidatov znotraj enote. Rešitev predstavlja večjo možnost izbire volilcem znotraj VE, hkrati pa zmanjšuje tveganje pomanjkanja kandidatov v posameznih VE. Rešitev po drugi strani prinaša določene organizacijske spremembe za volilno komisijo.

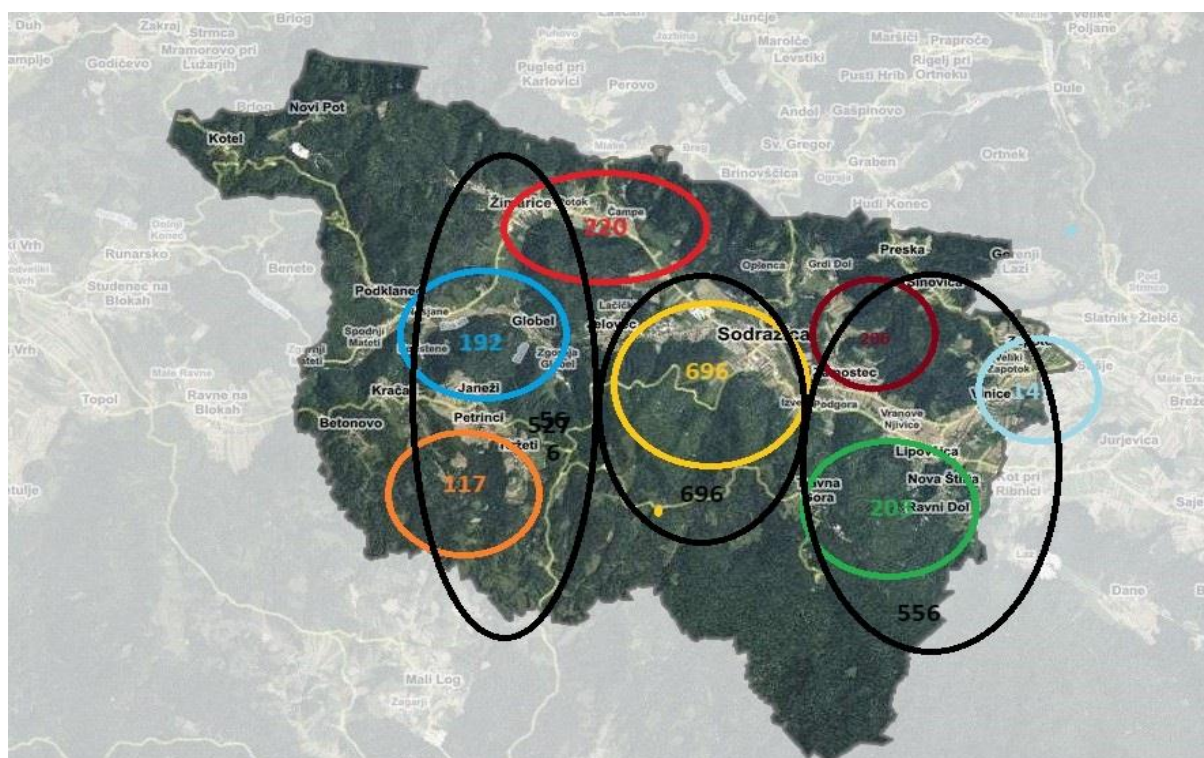
Rešitev B 1

Usmeritev	Zadnja rešitev predstavlja po vsebini identično rešitev C s povečanjem števila članov občinskega sveta z 9 na 10 in z »vrnitvijo« Jelovca k Sodražici.
	Število VE: 3 Število volilcev: 1779 ¹⁰

⁹ Podatek se nanaša na zadnje lokalne volitve jeseni 2022.

¹⁰ Podatek se nanaša na zadnje lokalne volitve jeseni 2022.

Izhodiščni podatki	Povprečno število volilcev: 178 Število mest, na katere se voli funkcionarja: 10
Določitev posameznih VE:	<p>– Volilna enota: Sodražica - vzhod: Zamostec, Preska, Sinovica, Vinice, male Vinice, Lipovšica, Ravni Dol, Nova štifa, Zapotok. Volijo se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 556 volilcev; skladnost: ± 4 % (ustrezna).</p> <p>- Volilna enota: Sodražica – center: Sodražica, Jelovec. Volijo se štirje člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 696 volilcev; skladnost: ± 2 % (visoka).</p> <p>- Volilna enota: Sodražica – zahod: Petrinci, Kračali, Kržeti, Janeži, Betonovo, Globel, Podklanec, Kotel, Novi Pot, Brlog – del, Žimarice. Volijo se trije člani sveta. Leta 2022 je bilo opredeljenih 527 volilcev; skladnost: ± 2 % (visoka).</p>
Ocena primernosti:	<p>Skladnost (načelo enakosti vol. p.): + Zastopanost območij: \pm</p> <p>Rešitev je najbolj primerna, saj je njena skladnost (in to visoka) z zakonodajo v vseh VE. Rešitev predstavlja določena tveganja glede zastopanosti vseh delov občine, vendar še v primerni meri omogoča zastopanost širših območij, znotraj posameznih VE pa tudi razpršitev izvoljenih kandidatov. Z večjim številom kandidatov, ki se volijo v posamezni VE je mogoča razpršitev izbranih kandidatov znotraj enote. Rešitev predstavlja večjo možnost izbire volilcem znotraj VE, hkrati pa zmanjšuje tveganje pomanjkanja kandidatov v posameznih VE. Rešitev po drugi strani prinaša povečanje števila članov občinskega sveta.</p>

Prikaz predlaganih sprememb VE.

5. Predlog odločitve

Po preučitvi gradiva in obravnavanih predlagani rešitev predlagamo, da se komisija opredeli do predlogov rešitev oz. pripravi morebiti dodatno (novo) različico rešitve. Če bi bilo potrebno zaradi morebitne nejasnosti, predlagamo, da se izbrano rešitev predhodno preveri pri pristojni službi MJU. Izbrano rešitev, ki bi bila ocenjena kot ustrezna tudi s strani MJU, naj nato komisija posreduje v obravnavo na občinski svet. Če bo predlog sprejet na občinskem svetu, predlagamo, da se rešitev pred spremembo odloka in morebiti drugih pravnih aktov občine (statuta) poda v javno obravnavo. Glede na visoko pomembnost tematike, ki sodi med konstitutivna področja lokalne skupnosti, predlagamo 30 dnevni rok.

Na podlagi navedenega predlagamo komisiji naslednjo odločitev:

- 1. Komisiji predlagamo preučitev predlaganih rešitev in opredelitev do njih.**
- 2. Komisiji predlagamo izbor med rešitvama A ali B1 z možnostjo prilagoditve v obliki primerne različice.**
- 3. Komisiji predlagamo tudi, da napoti preveritev odločitve pri pristojnih službah MJU, če bi to bilo potrebno.**
- 4. Komisiji predlagamo posredovanje izbrane rešitve v obravnavo in potrditev na občinski svet in v javno obravnavo (glede na pomembnost področja predlagamo 30. dnevni rok).**

IV. ZAKLJUČEK

1. Razlogi

Občina Sodražica je ima na podlagi veljavnega statuta sprejel odlok o določitvi volilnih enot za volitve v občinski svet. S statutom ima določeno 9 članov občinskega sveta, ki se volijo v 7 volilnih enotah (v šestih po enega, v eni pa po tri). S strani MJU je bila ugotovljena neskladnost na področju enakosti volilne pravice, saj v nekaterih volilnih enotah presega (navzdol ali navzgor) število volilcev na posameznega voljenega člana sveta za več kot 10 %, ki naj bi predstavljali okvir še dopustnega odstopanja (odločbe US). MJU je pozval občino k ureditvi neskladja.

2. Ukrepanje

Župan je v skladu s svojimi pooblastili glede navedenega izziva imenoval delovno komisijo za preučitev določitve VE, ki je podala osnovne usmeritve za pripravo rešitev. Po preučitvi oz. analizi obstoječega stanja je bilo ugotovljeno, da prihaja do odstopanj v volilnih enotah 3 (Gora) in 6 (Zapotok), kjer je število volilcev podpovprečjem, in v volilni enoti 4 (Sodražica), na meji tudi v volilni enoti 2 (Žimarice), kjer je število volilcev nad povprečjem, to je nad idealnim številom volilcev na člana sveta.

Po preučitvi demografskih, geografskih, lokalno-političnih in drugih relevantnih okoliščin, ki vplivajo oz. bi utegnile vplivati na določitev VE oz. razdelitev občine na VE, predlagamo 4 možne rešitve. Predlagane rešitve dopuščajo tudi vmesne možne različice, saj predstavljajo bolj »tipske« rešitve. Predlagane rešitve temeljijo na izhodiščih, ki smo si jih predhodno postavili, da zamejimo okvirje, znotraj katerih iščemo rešitev.

3. Predlog rešitve

Predlagane rešitve delimo v dva sklopa glede na predlagano število članov občinskega sveta. Izhodišče je veljavna določitev 9 članov sveta, možno je predlagano tudi povečanje na 10 članov. Povečanje v določenem primeru namreč nekoliko znižuje povprečje števila volilcev na posameznega člana sveta, s čimer se poskuša približati zastavljenemu cilju uskladitve najbolj mejnih VE s predpisano zakonodajo. Povečevanje števila članov sveta nad 10 ocenjujemo, čeprav bi bilo še dopustno, kot nesmiselno in neučinkovito. S približevanjem rešitve ohranitve VE z najmanjšim številom volilcev nasprotno povečujemo razkorak pri drugih VE, kjer se povečuje odstopanje navzgor, kar lahko privede do teka v začaranem krogu. Najbolj idealno rešitev bi dala določitev VE po matematičnem izračunu ne glede na meje naselij in krajevne okoliščine. Vendar smo se takšne rešitve že v izhodišču odrekli, saj želimo zasledovati oblikovanje VE na podlagi naravne povezanosti območja in z izogibanjem deljenja naselij (kar bi med drugim terjalo tudi spremembo števila volišč)

Na podlagi navedenega predlagamo štiri rešitve, pri čemer sta dve manj ustrezni, dve pa bolj (zelo) ustrezni. Nasprotno pa manj ustrezni ohranjata v veliki meri obstoječe stanje s korekcijo, bolj ustrezni pa prinašata opaznejši poseg v zdajšnjo ureditev.

Kot najbolj primerno predlagamo rešitev B1, to je ureditev treh VE s povečanjem števila članov sveta na 10 (v VE Sodražica – center s 3 na 4). S predlagano rešitvijo ne bi zadostili le pogojem enakosti volilne pravice, temveč bi izboljšali tudi demokratičnost kandidiranja in večjo izbiro volilcev v posameznih VE kot do sedaj. Prav tako bi zmanjšali tveganja pomanjkanja kandidatov. Po drugi strani obstaja zaznano tveganje, vsaj navidezno, da bi oslabili enakomerno zastopnost po vseh krajih občine. Slednje se vsaj deloma omili s povečanjem števila voljenih kandidatov v posameznih enotah na tri oz. štiri, kar omogoča razpršitev izvoljenih kandidatov po VE. Res pa je, da to ne omogoča avtomatično zagotovljene

zastopanosti kot do sedaj. Predlagana rešitev terja tudi nekaj organizacijskih sprememb v lokalnem volilnem sistemu in povečanje števila članov občinskega sveta.

Druga, vsaj pogojno, sprejemljiva rešitev pa je rešitev A. Ta rešitev zasleduje ohranitev obstoječega stanja v številu VE in njihovi določitvi, razen nekaj krajevnih prilagoditev. Ta rešitev je glede skladnosti na meji, zato je pogojno dopustna. Predlagamo, če se zanjo odločimo, da predhodno preverimo dopustnost pri pristojnih službah MJU, ki so glede preureditve naših VE ponudile pomoč.

4. Predlog nadaljnjih korakov

Župan predlaga navedene rešitve v obravnavo imenovani komisiji. Na podlagi odločitve, v kolikor bi bila izbrana katera od predlaganih rešitev oz. izoblikovana nova ustrezna različica, se le-to preveri pri pristojnih službah MJU (če bi bilo to potrebno oz. zaželeno). Nato pa se na podlagi odločitve komisije potrdi na občinskem svetu predlog rešitve, ki gre v 30 dnevno javno obravnavo. Na podlagi odziva javnosti se pripravi sprememba odloka, ki določa ureditev VE v občini Sodražica za volitve v občinski svet.

Pripravili:

Darja Vetrlih, Petra Marn, Ernest Pirnat in Blaž Milavec

mag. Blaž Milavec l.r.

župan